

КОСЮТА М. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри організації судових та правоохоронних органів,
доктор юридичних наук, професор

ПОВНОВАЖЕННЯ ПРОКУРОРА З НАГЛЯДУ ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНІВ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЗАХОДІВ ПРИМУСОВОГО ХАРАКТЕРУ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ОБМЕЖЕННЯМ ОСОБИСТИХ СВОБОД

Прокурорський нагляд у цій сфері був передбачений ще законами Російської імперії і в Радянському Союзі. В СРСР в умовах масових репресій з політичних мотивів, звичайно, ефективність цього нагляду була вкрай низькою.

Серед функцій прокуратури, закріплених у чинній Конституції України, передбачено, що прокуратура здійснює нагляд «за додержанням» законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян» (п.5 ст.121 Основного Закону). Аналогічна норма передбачена у ст. 26 чинного Закону України «Про прокуратуру» [1].

Значною мірою ці положення Закону деталізовані в наказі Генерального прокурора України від 12 квітня 2012 року № 7 гн з урахуванням змін і доповнень, внесених до нього 24 березня 2015 року [2]. Відповідно до нього нагляд за додержанням законів у цій сфері здійснюється працівниками апарату Генеральної прокуратури України, регіональних і місцевих прокуратур шляхом перевірок у відповідних органах та установах і реагування на виявлені порушення законів.

Повноваження прокурора у цій сфері можна поділити на дві групи: а) повноваження, спрямовані на виявлення порушень закону з боку адміністрації відповідних установ; б) вжиття заходів щодо усунення порушень закону і прав осіб, які складають контингент цих установ.

Відповідно до ч.1 ст. 26 чинного Закону України «Про прокуратуру» повноваження першого виду полягають у відвіданні цих закладів, опитуванні осіб; в яких застосовуються примусові засоби, вивченні відповідної документації, витребування від службових чи посадових осіб пояснень з приводу інформації про правопорушення, вимог від керівників пояснень щодо підстав застосування заходів примусового характеру.

Важливо відзначити, що зазначеним наказом Генерального прокурора України встановлено також обов'язковість регулярних перевірок терміном від двох тижнів до одного разу на рік залежно від режимних особливостей тих чи інших установ, причому незалежно від надходження конкретних сигналів про порушення законності. Це дозволяє виявити такі порушення, які тривалий час приховувались представниками

адміністрації. Варто при цьому встановити строки перевірок не в п.10 вищезазначеного наказу, як зараз, а безпосередньо в Законі України «Про прокуратуру».

Що ж стосується повноважень прокурора з реагування на виявлені порушення закону, то вони здебільшого носять владно-розпорядчий характер. Це проявляється у тому, що прокурору падає право самому усувати порушення прав і свобод, зокрема з питань додержання режиму утримання, а його вказівки про усунення порушень закону мають беззаперечно виконуватись [3, с. 58–59].

Прокурор повинен негайно звільнити особу, яка незаконно, тобто за відсутності судового рішення, рішення адміністративного органу або іншого передбаченого законом документа перебуває у становищі затриманого чи заарештованого. На наш погляд, слід передбачити у ст. 26 Закону, що формою такого акта прокурора має бути його постапова про усунення порушень закону або про звільнення особи (осіб).

Звільнення особи має виконуватись негайно, а щодо інших порушень закону — не пізніше встановленого прокурором строку.

У зв'язку з цим, вважаємо за доцільне доповнити п.4 ст. 26 Закону після словосполучення «підлягають негайному виконанню» словами «або у строк, встановлений прокурором».

Перевірки в установах виконання заходів примусового характеру в разі потреби можуть здійснюватися із залученням відповідних фахівців (ч.2 ст.26). Ними можуть бути медичні працівники, представники органів санітарного нагляду, спеціалісти в галузі охорони праці тощо. Очевидно, з посиланням на цю норму прокурор може звернутись з вимогою про виділення спеціаліста до відповідного органу або установи, яка підлягає обов'язковому виконанню впродовж встановленого прокурором строку.

За результатами перевірок в загальнодержавних і регіональних органах державної виконавчої служби й інших системах прокурор може ініціювати вжиття заходів дисциплінарного чи іншого впливу стосовно посадових осіб, які не здійснювали належного контролю за додержанням законодавства.

Вироблення подальших рекомендацій для удосконалення практики прокурорського нагляду за додержанням законодавства в установах, де застосовуються заходи примусового характеру, може здійснюватись з урахуванням цієї практики.

Список використаних джерел

1. Відомості Верховної Ради України. – 2015 – № 3. – Ст.12.
2. Наказ Генерального прокурора України № 7гн 12 квітня 2013 року «Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням

особистої свободи громадян». Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102

3. Закон України «Про прокуратуру». Науково-практичний коментар / А. В. Григоренко, Л. С. Зубов та ін.. – К. «Центр учбової літератури» – 2015. – 232 с.

ЯНОВСЬКА О. Г.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
професор кафедри правосуддя,
доктор юридичних наук, професор

ОБРАННЯ ДИРЕКТОРА НАЦІОНАЛЬНОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО БЮРО УКРАЇНИ: ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КОНКУРСНОЇ ПРОЦЕДУРИ

Корупція в Україні набула ознак системного явища, яке поширює свій негативний вплив на всі сфери суспільного життя, все глибше укорінюючись у повсякденному житті як основний, швидкий та найбільш дієвий протиправний засіб вирішення питань, досягнення певних цілей. Масштаби поширення корупції загрожують національній безпеці України.

Закон України від 14.10.2014 № 1698-УІІ «Про Національне антикорупційне бюро України» (далі — Закон) визначив правові основи організації та діяльності одного із потенційно найпотужніших борців із корупцією — Національного антикорупційного бюро України (далі — НАБУ). Відповідно до цього Закону, НАБУ є державним правоохоронним органом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових. Реалізація тих завдань, що стоять перед НАБУ також вимагає значної уваги до кадрової політики цього органу. Лише професійні, мужні та принципові працівники зможуть ефективно досягати тих результатів, яких очікує все суспільство від роботи цього правоохоронного органу.

Процедура конкурсного відбору кандидатів на посаду Директора НАБУ визначена в ст. 7 Закону, відповідно до якої кандидати на посаду Директора НАБУ визначаються Конкурсною комісією відповідно до результатів відкритого конкурсного відбору на зайняття цієї посади (далі — конкурс). Рішення Конкурсної комісії вважається прийнятим, якщо за нього на засіданні Конкурсної комісії проголосувало не менше п'яти членів Конкурсної комісії. Засідання Конкурсної комісії відкриті для представників засобів масової інформації та журналістів. Забезпечується відео- та аудіофіксація і трансляція у режимі реального